

RELAȚIILE INTERETNICHE DIN REPUBLICA MOLDOVA DUPĂ 2009

PRISAC LIDIA,
doctor în istorie,
Institutul Patrimoniului Cultural,
Academia de Științe a Moldovei

Abstract: *In this paper we analyze the context of the interethnic relationships in post-soviet space – the case of the Republic of Moldova, from 2009 to 2014, when Russian Federation adopted a new foreign policy doctrine concerning their neighborhood states which reconfigured valences of the regional and European security.*

Keyword. *National minorities, New Russian Doctrine, Ukrainian, crisis, Putin, Strategy, EU Integration.*

Evenimentele de la Chișinău, din 7 aprilie 2009 sunt considerate astăzi drept complexe și controversate, atâta timp cât informațiile factuale rămân a fi un deziderat¹. Privite, atunci, prin prisma aspirațiilor pro-europene, acum – din perspectivă „conspiraționistă”, aceste protestele violente au fost definite în presa timpului dar și în literatura de specialitate drept *Revoluție/ Off/On-line Revolution/ Twitter Revolution/* *Revoluție cu pietre/ Lovitură de stat*² etc.

Denumite într-un fel s-au altul manifestările stradale din 2009 au izbucnit în mod spontan atât ca o formă de nemulțumire împotriva fraudării alegerilor, cât și a

---

¹ Chiar dacă a fost constituită o Comisie parlamentară de elucidare a evenimentelor coordonată de deputatul Partidului Liberal-Democrat, juristul Vitalie Nagacesvschi, care a prezentat și un raport de 180 de pagini în Parlament pe 7 mai 2010.

² Evgeny Morozov, *More analysis on Twitter's role in Moldova*, în *Foreign Policy*, 7 aprilie 2009; Evgeny Morozov, *Moldova's Twitter Revolution*, în *Foreign Policy*, 7 aprilie 2009; Evgeny Morozov, *Twitter Revolution is NOT a myth*, în *Foreign Policy*, 10 aprilie 2009; Ellen Barry, *Protests in Moldova explode, with help of Twitter*, în *New York Times*, 7 aprilie 2009; Kristin Deasey, *Moldova's Twitter Activist Under House Arrest*, pe *Radio Free Europe*, 16 aprilie 2009, http://www.rferl.org/content/Moldovas_Twitter_Activist_Under_House_Arrest/1610122.html (accesat: 11.09.2015); Clarisa Bencomo, *Entrenching Impunity. Moldova's Response to Police Violence During the April 2009 Post-Election Demonstrations*, Raport, Octombrie 2009, Fundația Soros Moldova și Swedish International Development Cooperation Agency; Eleonora Lisnic, *Vladimir Voronin despre 7 aprilie 2009: „Nici un fel de conspirație!”*, pe <http://elldor.info/2011/11/vladimir-voronin-despre-7-aprilie-2009-%E2%80%99Enicium-fel-de-conspiratie%E2%80%9D/> (accesat: 11.09.2015); Александр Рощка, *Твиттер-присудствие политиков Украины и Молдовы: сравнительный структурный сетевой анализ, в Перекрестки. Журнал исследования восточноевропейского пограничья*, 2013, № 3-4, p. 279-323, pe http://www.ehu.lt/files/CrossRoad_3-4_2013s.pdf (accesat: 10.09.2015); Petru Negură, *Avaturile unei revoluții cu chaturi și pietre*, pe <http://www.criticatac.ro/25236/7-aprilie-avataturile-unei-revoluții-cu-chaturi-pietre/> (accesat: 11.09.2015).

unei năzuințe de eliberare a Republicii Moldova de comuniști, de corupție, de cenzură etc., și îndreptarea acestora spre valorile și în cadrul Uniunii Europene¹.

În timpul acțiunilor de opoziție, incipient pașnice ulterior degenerate într-o formă violentă fără precedent, au fost devastate sediile Președinției și Parlamentului, sute de oameni au fost arestați, torturați și abuzați de către forțele de ordine, iar bilanțul tragic al intervenției excesiv de brutale a autorităților au fost estimate la trei morți și trei persoane dispărute².

Într-un final manifestările din 7 aprilie 2009 au înscris cele mai grave încălcări ale drepturilor omului din întreaga istorie a Republicii Moldova, iar teroarea declanșată de autoritățile de la Chișinău a fost condamnată de Parlamentul European printr-o rezoluție adoptată la 7 mai 2009.

Drept urmare, Parlamentul ales la 5 aprilie 2009, în care PCRM era majoritar, având 60 de mandate din 101, a fost dizolvat după ce nu s-a reușit alegerea președintelui Republicii Moldova, deoarece niciunul dintre cei 41 de parlamentari în minoritate nu au dorit să le dea votul comuniștilor³.

Desfășurarea alegerilor parlamentare anticipate pe 29 iulie 2009, a reconfigurat total spectrul politic de la Chișinău, astfel, în Parlamentul Republicii Moldova intrând PCRM cu 48 de mandate, PLDM cu 18 mandate, PL cu 15 mandate, PDM cu 13 mandate și AMN cu 7 mandate⁴.

Cu o majoritate parlamentară de 53 de mandate, cele 4 partide ale opoziției au format, la 8 august 2009, în urma unor negocieri intense și dificile, o coaliție politică de guvernământ, cunoscută sub numele de *Alianța pentru Integrare Europeană* (AIE). Aceasta a format un nou guvern, investindu-l în funcția de prim-ministru, la 25 septembrie 2009, pe liderul PLDM, Vlad Filat⁵, și a aprobat Programul de guvernare pentru perioada 2009–2013 intitulat *Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare*⁶.

Prioritățile Programul de Guvernare erau focusate în primul rând pe accelerarea integrării Republicii Moldova în UE, urmate de reintegrarea țării, consolidarea statului de drept; creșterea economică durabilă și descentralizarea puterii⁷.

---

¹ Ulterior, însă aceste proteste au fost instrumentalizate și manipulate de anumite forțe interne și/sau externe pentru atingerea unor interese și scopuri politice, mai mult sau mai puțin obscure, în general neoneste și cu siguranță opuse „intereselor naționale”. Petru Negură, *Op. cit.*; Vezi și: Ernest Vardanean, *Свобода быть несвободным – к годовшине апрельских событий*, pe <http://www.europalibera.org/content/blog/26944485.html> (accesat: 11.09.2015).

² *Adevărul*, 23 aprilie 2009, nr. 5836.

³ Eleonora Lisnic, *Op. cit.*

⁴ <http://www.e-democracy.md/elections/parliamentary/20092/> (accesat: 12.09.2015)

⁵ Acest guvern ulterior a fost denumit și Vlad Filat1.

⁶ Dorin Cimpoeșu, *Evoluția și trăsăturile regimului politic post-totalitar din Republica Moldova (1990–2012)*, pe <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=1682> (accesat: 11.09.2015).

⁷ Aurel Sâmboteanu, *Reflecții asupra Programului de guvernare pentru perioada 2011–2014 din perspectiva modernizării administrației publice, în Teorii și practici ale guvernării democratice*,

Printre acțiunile programate erau specificate și prevederi cu referire la reglementarea diferendului transnistrean conform tacticii „pașilor mărunți” prin relansarea negocierilor în formatul „5+2”; majorarea rolului UE și SUA în eforturile de soluționare a conflictului transnistrean; revigorarea eforturilor în vederea retragerii trupelor străine de pe teritoriul Republicii Moldova în conformitate cu principiile dreptului internațional; înlocuirea forțelor ruse de menținere a păcii cu o misiune internațională de observatori civili sub mandat internațional, precum și continuarea integrării minorităților naționale din Republica Moldova în contextul perfecționării cadrului juridic și al organizării unor acțiuni culturale (festivaluri, mese rotunde) de consolidare a dialogului intercultural¹.

La scurt timp după prezentarea priorităților de guvernământ, pe 12 ianuarie 2010, au fost lansate negocierile privind Acordul de Asociere Republica Moldova – UE (în total 15 runde de negocieri); pe 17 martie 2010 Republica Moldova devine membru cu drepturi depline în cadrul Comunității Energetice; pe 15 iunie 2010 are loc lansarea Planului de acțiuni privind liberalizarea regimului de vize, în cadrul căruia au fost înscrise progrese semnificative² etc.

Evident, după emiterea oficială a Parteneriatului Estic pe 7 mai 2009, Republica Moldova era privită mai mult decât o posibilă „poveste de succes” în cadrul aderării la UE³, iar tot mai mulți oficiali străini pe parcursul lui 2011 î-și arătau simpatia și susținerea față de traseul european și reformele întreprinse de autoritățile de la Chișinău. Vizitele demnitarilor din Polonia (Donald Tusk), România (Teodor Baconschi), SUA (Joe Biden) demonstra sprijinul Republicii Moldova la cel mai înalt nivel, iar premierului Vlad Filat îi era atribuită alura de erou pozitiv⁴.

Din spusele demnitarilor europeni unica problemă pe care urma să o depășească noua Alianță pro-europeană era alegerea șefului statului care ar fi

---

sesiune de comunicări științifice, Chișinău, 2011, p. 12-20, și pe http://www.isam.fd.md/caiet_site/caiet_nr4.pdf (accesat: 15.09.2015).

¹ Vezi *Planul de acțiuni* pe

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=334058> (accesat: 12.09.2015).

² *Liberalizarea regimului de vize*, pe <http://infoeuropa.md/liberalizarea-regimului-de-vize/> (accesat: 15.09.2015); Leonid Litra, *Moldova pe calea liberalizării regimului de vize cu UE: un inventar al realizărilor și eșecurilor*, Chișinău, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS)

„Viitorul”, 2015, pe

<http://www.viitorul.org/download.php%3Ffile%3DcHVibGljL3B1YmxpY2F0aW9ucy8zNzAyL3JvL1N1VURJ> (accesat: 14.09.2015); Victor Juc, *Integrarea europeană*, în *Republica Moldova pe calea modernizării: Studiu enciclopedic*, Chișinău, Biblioteca Științifică Centrală Secția editorial-poligrafică, 2015, p. 257-278.

³ *Parteneriatul estic, instrucțiuni de utilizare: Republica Moldova ar putea fi o poveste de succes*, pe <http://www.timpul.md/articol/moldova-ar-putea-fi-o-poveste-de-succes-15580.html> (accesat: 15.09.2015);

⁴ *Republica Moldova sau povestea de succes din Est*, pe <http://geopolitics.ro/republica-moldova-sau-povestea-de-succes-din-est/> (accesat: 15.09.2015).

asigurat demararea normală a reformelor. Anume din această cauză a și fost dizolvat parlamentul anterior și organizate alegerile anticipate din 28 noiembrie 2010, în urma cărora în Parlament au intrat patru fracțiuni politice (PCRM cu 42 de mandate, PLDM cu 32 de mandate, PDM cu 15 mandate și PL cu 12 mandate), iar la 30 decembrie 2010 a fost constituită de către liderii ultimelor trei partide AIE2, funcția de prim-ministru, la 14 ianuarie 2011, revenindu-i aceluiași Vlad Filat, „arhitectul principal” al „poveștii de succes” a Republicii Moldova.

Anul 2011 și începutul celui următor pentru noua AIE s-a derulat în contextul găsirii noului șef al statului, prezentat pentru alegerile prezidențiale pe 12 martie 2012. Astfel, candidatul la președinție din partea AIE a devenit Nicolae Timofti, președinte al Consiliului Superior al Magistraturii, care, în prima sa declarație de presă menționa că „nu va fi un președinte al unui grup de oameni, ci unul al întregului popor”¹. Totodată, cu o zi înainte de alegerile din 16 martie, tot el, în cadrul unei emisiuni televizate, spunea că „va susține programul de guvernare al AIE și calea Moldovei de integrare europeană”².

Pe 16 martie 2012, Nicolae Timofti, în urma obținerii a 62 de voturi din partea Parlamentului a devenit cel de-al patrulea președinte ales al Republicii Moldova, punând capăt unei crize politice care a durat aproape trei ani după șase tentative de alegeri eșuate. Cauza tergiversării alegerii șefului statului s-a datorat cel mai mult orgoliului nesăbuit al liderilor AIE, lipsei de voință ale acestora și incapacității lor de a face compromisuri în folosul interesului național, deși oportunități în acest sens au existat suficiente³. Într-un final, realizarea acestui compromis a fost grăbit de presiunea exercitată asupra deputaților Parlamentului de perspectiva pierderii mandatelor și declarării unor alte alegeri anticipate.

Deși Guvernul Vlad Filat² în perioada 14 ianuarie 2011 – 30 mai 2013 nu s-a îndepărtat de prerogativele vechiului Program de guvernământ⁴ continuând politica de apropiere a Republicii Moldova de UE, prin prelungirea dialogului cu privire la planul de acțiuni de liberalizare a regimului de vize, lansarea negocierilor privind stabilirea Zonei de Liber Schimb, Aprofundat și Cuprinzător în cadrul negocierilor privind Acordul de Asociere (20 martie 2012) și semnarea acordului de aderare a Republicii Moldova la spațiul aerian comun (26 iunie 2012)⁵, dorința și optimismul populației republicii de a deveni parte din UE scade substanțial.

¹ Vezi mai detaliat Dorin Cimpoeșu, *Op. cit.*

² Agenția *Moldpres*, 15 martie 2012.

³ Dorin Cimpoeșu, *Op. cit.*

⁴ Vezi *Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova, Integrare Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare (2011–2014)*, Chișinău, 2011, pe http://www.poloniamfa.md/img/docs/programul-de-activitate-guvernului_2011-2014.pdf (accesat: 15.09.2015).

⁵ *(Analiză) efectele semnării și implementării acordului privind spațiul aerian comun dintre UE și Republica Moldova*, pe <http://tribuna.md/2013/08/31/analiza-efectele-semnarii-si-implementarii-acordului-privind-spatiul-aerian-comun-dintre-ue-si-republica-moldova/> (accesat pe 14.09.2015).

Acest moment, este legat, credem, atât de neînțelegerile din cadrul AIE, tergiversarea alegerii șefului statului cât și de implicarea primului-ministru Vlad Filat într-un scandal de abuz de putere, contrabandă și scheme frauduloase de corupție de proporții¹, care l-a costat destituirea din funcție la începutul lui 2013 și demiterea guvernului, prin moțiuni de cenzură.

Astfel, dacă în 2007, ideea integrării europene era susținută în proporție de 76,2% din populație, dintre care „pentru” erau 78%/90,9% din moldoveni/români, 70,4% din ruși, 59,4% din ucraineni, 78,3% din găgăuzi și 59,1% alte naționalități², în 2011, numărul susținătorilor vectorului european a scăzut aproape în jumătate constituind 47% din populație, dintre care „pentru” erau 53,7% din moldoveni/români, 14,7% din ruși, 20,7% ucraineni și 20,1% alte naționalități³. De remarcat faptul că, fiind întrebați în premieră ce ar alege în cazul organizării unui referendum – aderarea la UE sau UV, 45% din cetățenii Moldovei au ales UV și doar 34% UE, dintre care 39,7% din moldoveni, 68,6% din ruși, 69,9% din ucraineni și 76,2% alte naționalități au ales UV și doar 39,2% din moldoveni, 7,9% din ruși, 11,7% din ucraineni și 12,3% alte naționalități au ales UE⁴. Până în 2014 tabloul general nu s-a modificat substanțial, UE continuând să se afle la nivel scăzut de susținere din partea populației și la limită cu UV.

Mai mult, deși din noiembrie 2013 până în aprilie 2014 spațiul public a fost dominat de subiectele legate de integrarea europeană, conceptul european continua să scadă în imagine și în preferințele cetățenilor din Republica Moldova. Ultimul Barometru de Opinie Publică din aprilie 2014 arăta că 44% din cetățeni se pronunțau pentru aderarea la UE, și în situația în care trebuiau să aleagă, 45% erau pentru UV, dintre aceștia 39% din moldoveni, 64% din ruși, 78% din ucraineni și 84% alte naționalități au ales UV și doar 52% din moldoveni, 19% din ruși, 13% din ucraineni și 5% alte naționalități au ales UE⁵. Din cele relatate este lesne că ponderea persoanelor care se pronunțau împotriva aderării la UE a crescut continuu mai ales printre grupurile minorităților naționale.

Pe măsura investirii lui Iurie Leancă, la 31 mai 2013, în funcția de prim-ministru drept continuator al integrării europene, dar și a apropierei Summitului Parteneriatului Estic de la Vilnius (28–29 noiembrie 2013) „elementul etnic” din

¹ Xenia Florea, *Coaliția nr. 5*, pe http://www.noi.md/md/news_id/65513#close (accesat: 16.09.2015).

² *Barometrul de Opinie Publică – noiembrie 2007*, pe <http://www.ipp.md/libview.php?l=ro&idc=156&id=457> (accesat: 16.09.2015).

³ *Barometrul Opiniei Publice, Republica Moldova, noiembrie 2011*, Chișinău, Institutul de Politici Publice, 2011, p. 74, pe http://www.ipp.md/public/files/Barometru/2011/BOP_11.2011-nou.pdf (accesat: 16.09.2015).

⁴ *Ibidem*, p. 78.

⁵ *Barometrul Opiniei Publice, Republica Moldova, martie-aprilie 2014*, Chișinău, Institutul de Politici Publice, 2014, p. 59, pe http://www.ipp.md/public/files/Barometru/Brosura_BOP_04.2014_prima_parte_final-rg.pdf (accesat: 16.09.2015).

Republica Moldova s-a „activizat” simțitor. Tot mai des găgăuzii amenințau cu propria autodeterminare în cazul în care Republica Moldova va adera la UE. În același timp, vicepremierul Federației Ruse, Dmitri Rogozin, în una din vizitele sale întreprinse la Chișinău, pe 2 septembrie 2013, ulterior la Tiraspol, avertiza că decizia Moldovei de a deveni membru asociat al UE va determina revizuirea acordurilor cu Rusia și va complica procesul de soluționare a conflictului transnistrean¹, totodată, acesta amenința autoritățile de la Chișinău cu oprirea livrării gazelor spre Moldova și „desprinderea” regiunii transnistrene².

La 27 noiembrie 2013 (exact cu o zi înainte de desfășurarea lucrărilor Summitului de la Vilnius - n.n.) Adunarea Populară a UTA Gagauz-Yeri a luat decizia de a desfășura două referendumuri pe teritoriul autonomiei, unul cu caracter consultativ, în cadrul căruia locuitorii regiunii urmau să se pronunțe în legătură cu vectorul politicii externe a Republicii Moldova, și anume să spună dacă sunt pentru aderarea țării la UE sau la UV Rusia–Belarus–Kazahstan, al doilea, cu caracter legislativ, la care cetățenii din autonomie urmau să spună dacă sunt de acord ca autonomia găgăuză să-și exercite dreptul la autodeterminare externă, în cazul în care Republica Moldova își va pierde independența³. Drept rezultat, pe 2 februarie 2014, a avut loc derularea celor două referendumuri preconizate în urma cărora 98,9% dintre locuitorii autonomiei au declarat că susțin independența, în cazul în care Republica Moldova și-ar pierde suveranitatea, iar 98,47% dintre ei își doresc aderarea Republicii Moldova la UV Rusia–Belarus–Kazahstan⁴.

De altfel, decizia de derulare a referendumurilor din autonomia găgăuză a fost susținută prin mesaje și de Taraclia, contestând în felul acesta vectorul politicii externe de apropiere de UE a coaliției de guvernare de la Chișinău. Prin urmare, la 26 decembrie 2013, consilierii din Taraclia au luat decizia ca pe 2 februarie 2014, ora 10⁰⁰ să aibă loc și niște consultări cu locuitorii raionului bulgar⁵. Potrivit reprezentanților locali, mai mult de 12 000 de oameni au participat la aceste consultări publice exprimânduși atât susținerea în derularea referendumurilor din

¹ Rogozin a venit cu avertismente la Chișinău: Nu uitați că vine iarna, sper că nu veți îngheța, vezi pe http://www.publika.md/rogozin-a-venit-cu-avertismente-la-chisinau-nu-uitati-ca-vine-iarna-sper-ca-nu-veți-îngheța-video_1566691.html (accesat: 16.09.2015).

² Rogozin: În parcursul european, Moldova nu trebuie să uite de Transnistria, căci ar putea să o piardă, vezi pe http://www.publika.md/rogozin-in-parcursul-european-moldova-nu-trebuie-sa-uite-de-transnistria-caci-ar-putea-sa-o-piarda_1566641.html (accesat: 16.09.2015).

³ Vezi mai multe despre organizarea celor două referendumuri la Veaceslav Berbeca, *Consecințele referendumurilor din UTA Găgăuzia asupra unor raioane din Republica Moldova*, Chișinău, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, aprilie 2014, pe <http://www.viitorul.org/doc.php?l=ro&idc=295&id=4371&t=/STUDII-IDIS/Politica/Consecintele-referendumurilor-din-UTA-Gagauzia-asupra-unor-raioane-din-R-Moldova> (accesat: 16.09.2015).

⁴ Călin Marchievici, *Referendumul din Găgăuzia: plan de destabilizare orchestrat de Moscova și pionii ei*, pe *Cotidianul.ro*, 4 februarie 2014, <http://www.cotidianul.ro/referendumul-din-gagauzia-plan-de-destabilizare-orchestrat-de-moscova-si-pionii-ei-231478/> (accesat: 16.09.2015).

⁵ Veaceslav Berbeca, *Op. cit.*, p. 9.

UTA Gagauz Yeri, cât și dorința de a fi organizat un asemenea referendum la nivel național¹. Chiar dacă această cifră a fost pusă la îndoială de reprezentanții PLDM și PDM din Taraclia, constatăm totuși că astfel de consultări au avut loc, iar cetățenii care au participat la aceste evenimente s-au pronunțat pentru aderarea Republicii Moldova la UV, fapt, de altfel, paradoxal dacă luăm în calcul că fiecare al doilea locuitor al raionului Taraclia, potrivit unor estimări cca 25 000 de persoane, dețin cetățenia Bulgariei, stat membru al UE, care le oferă dreptul la muncă în spațiul european².

Deși, derularea referendumurilor și rezultatele acestora au fost declarate ilegale de Curtea Constituțională și de autoritățile de la Chișinău, este cert faptul că acestea au fost instrumentalizate abil de Federația Rusă prin intermediul unor lideri de stânga care tind să adune capital electoral pentru accesarea în Parlamentul de la Chișinău la următoarele electorale.

Cu toate acestea, trebuie să recunoaștem că problema cea mai mare a Republicii Moldova în dezideratul de integrare europeană, după 2013, nu constă atât în „activizarea factorul etnic” cât în erodarea reformelor democratice din spațiul pruto-nistean de un sistem politic de guvernământ oligarhic, corupt și fraudulos³ care a prejudiciat statul de peste un miliard de dolari în dosarul celor trei bănci – Banca de Economii (BEM), Banca Socială și Unibank⁴.

Avansarea UE în spațiul post-sovietic după lansarea Parteneriatului Estic a nemulțumit profund autoritățile de la Kremlin, care au perceput-o ca pe o „ingerință” nedorită în arealul ei vital de interes geostrategic. Drept urmare, cu precădere în contextul organizării Summitului de la Vilnius (noiembrie 2013) Moscova întreprinde pași concreți în contracararea acestui proces de extindere a comunității europene spre Est.

Renunțarea președintelui Ucrainei, Victor Ianukovici (convins de Vladimir Putin), de a mai semna acordul de asociere cu UE, în pofida declanșării pe 21 noiembrie 2013 la Kiev a unor proteste pro-europene de masă (denumite EuroMaidan)⁵ extinse ulterior în toată țara, a fost doar începutul presiunilor Federației Ruse în vederea schimbării cursului pro-european al Ucrainei și păstrării acestea în spațiul de manevră rusesc.

¹ *Ibidem*, p. 10.

² *Ibidem*.

³ De la „Moldova – povestea de succes a UE” până la „o mare dezamăgire” e un singur pas, pe <http://www.dw.com/ro/de-la-moldova-povestea-de-succes-a-ue-p%C3%A2n%C4%83-la-o-mare-dezam%C4%83gire-e-un-singur-pas/a-18538065> (accesat: 16.09.2015).

⁴ Svetlana Corobceanu, *Raportul Kroll confirmă că Republica Moldova a fost fraudată de 13,3 miliarde de lei*, în *Jurnal de Chișinău*, 22 aprilie 2015, și pe <http://www.jc.md/raportul-kroll-confirmarea-ca-republica-moldova-a-fost-fraudata-de-133-miliarde-de-lei/> (accesat: 17.09.2015).

⁵ Despre evenimentele din această perioadă și războiul din Ucraina vezi: Михайло Гаухман, *Новірічні підсумки: революція очима революції*, pe <http://historians.in.ua/index.php/en/avtorska-kolonka/1395-mykhailo-haukman-novorichni-pidsumkyrevolyutsiya-ochyma-revolvyutsiyi> (accesat: 16.09.2015).

Agravarea situației politice din Ucraina generată de represia EuroMaidanului, „fugii” lui V. Ianukovici, abrogării legii, pe 23 februarie 2014, privind bazele politicii de stat în domeniul lingvistic (care conferea limbii ruse statut de limbă regională în 13 unități administrative ale Ucrainei, în care reprezentanții grupurilor etnice constituiau mai mult de 10% din populație) precum și decretării de către președintele ucrainean interimar, Oleksandr Turcinov, în aceeași zi, a alegerilor anticipate programate pentru 25 mai 2014, îi oferea „curaj” Federației Ruse să intervină în forță în Ucraina în „apărarea” și „sprijinul” propriilor conaționali¹, a „lumii” și „civilizației ruse”² (din rusă – «русские соотечественники», «русский мир», «российская цивилизация» – n.n.). Această atitudine a determinat și conturarea noii ideologii naționale a Federației Ruse în sensul construcției identității naționale și renașterii (*primăvara rusă*) proiectului imperial de altă dată, *revanșei* în spațiul post-sovietic și nu numai³.

Începând cu 26 februarie 2014, trupele speciale rusești survin armat în peninsula Crimeea, iar la 21 martie 2014 (în urma organizării unui referendum prefabricat în regiune, pe 16 martie 2014, și proclamării independenței acesteia față de Ucraina) Federația Rusă anexează Crimeea și or. Sevastopol prin ratificarea de către Duma rusă de Stat a așa-zisului acord de alipire⁴.

Apogeul imixtiunii ruse în teritoriul statului vecin este declanșarea războiului în regiunile Donețk și Luhansk din Estul Ucrainei de comun acord cu forțele separatiste începând cu 7 aprilie 2014. Deși a negat orice implicare în conflict, susținând faptul că acesta poartă un caracter civil⁵, Federația Rusă a depus eforturi substanțiale în „formarea” și „autodeterminarea” republicilor populare Donețk (în rusă, ДНР – n.n.) (7 aprilie 2014) și Luhansk (în rusă, ЛНР – n.n.) (28 aprilie 2014), precum și în „renașterea” și „alimentarea” la nivel imaginar-spațial a

¹ Vezi mai multe despre minoritatea rusă în spațiul ex-sovietic și constituirea ideii naționale ruse drept echivalent al șovinismului expansionist rus la Елена Грицай, Милана Николко, *Украина: национальная идентичность в зеркале другого*, Вильнюс, ЕГУ, 2009, p. 183-191, pe http://www.ehu.lt/uploads/files/book/docs/Ukraine_52e01433c9b89.pdf (accesat: 15.09.2015).

² Игорь Зевелёв, *Трансформация национальной идентичности и новая внешнеполитическая доктрина России*, pe <http://www.globalaffairs.ru/number/Granitcy-russkogo-mira--16582> (accesat: 17.09.2015).

³ Vezi și: Nicolae Țibrigan, Mihai Bârsan, *Doctrina militară a Federației Ruse: între paradigma defensivă și o politică externă ofensivă*, în *Revista de Științe Politice și Relații Internaționale*, București, 2015, nr. 2-3, p. 1-30, și pe http://revista.ispri.ro/wp-content/uploads/2012/09/11-30Tibrigan_11-30Tibrigan.qxd_.pdf (accesat: 19.09.2015); *Последний плацдарм однополярного мира*, pe http://4pera.ru/news/picture_of_the_day/posledniy_platsdarm_odnopolyarnogo_mira/ (accesat: 19.09.2015); Алексей Дзермант, *Русский мир и Евразийский союз. Почему между ними нет противоречий*, pe <http://www.odnako.org/blogs/russkiy-mir-i-evraziyskiy-soyuz-rochemu-mezhdu-nimi-net-protivorechiy/> (accesat: 19.09.2015).

⁴ Путин подписал законы о присоединения Крыма и Севастополя к России, pe <http://ria.ru/politics/20140321/1000544230.html> (accesat: 17.09.2015).

⁵ Большая пресс-конференция Владимира Путина, 18 декабря 2014 г., pe <http://kremlin.ru/events/president/news/47250#sel=235:1,236:14> (accesat: 17.09.2015).

viabilității regiuni istorice – Novorusia¹ în care, după unele afirmații, ar fi urmat să intre Sudul Ucrainei cu or. Odesa, raioanele din stânga Nistrului și chiar cele din dreapta Nistrului².

Așadar, evenimentele dramatice din Ucraina începând cu primăvara lui 2014 ne determină să estimăm că acest an în istoria Europei de Est este unul emblematic și marchează sfârșitul epocii post-sovietice din considerentul că noua doctrină a politicii externe adoptată de Federația Rusă a reconfigurat valențele securității³ regionale în particular și cele europene. Deși Republica Moldova a semnat la 27 iunie și ratificat la 2 iulie 2014 Acordul de Asociere cu UE⁴ politica agresivă a Federației Ruse la adresa sa nu a conținut. În contextul unei securități regionale amenințate, nerezolvării conflictului în raioanele din estul republicii⁵ dar și tendințelor separatiste manifestate în autonomia găgăuză și cele turbulente din raionul Taraclia este greu de prognozat parcursul european al Republicii Moldova.

---

¹ „Mitul” Novorusia ar putea lua forme reale la un moment dat reieșind din considerentul că mașinăria propagandei Federației Ruse modelează de zor mentalul colectiv al populației din estul Ucrainei prin intermediul mass-media în sensul viabilității unui asemenea proiect teritorial în ascensiune. Inaugurarea canalului *NovorossiaTV* pe 12 septembrie 2014 este un argument cât se poate de plauzibil în acest sens, vezi mai detaliat <http://novorossiatv.com/about/> (accesat: 17.09.2015); Mai vezi și: *5 adevăruri despre „Novorusia” care nu se învață la lecția de istorie*, pe <http://www.timpul.md/articol/5-adevaruri-despre-%E2%80%98novorusia-care-nu-se-invata-la-lectia-de-istorie-64981.html> (accesat: 17.09.2015).

² Raisa Lozinschi, *După eșuarea „Novorusiei”, Moscova lansează planul B: „Următoarea țintă este R. Moldova. Suntem în MARE PERICOL*, pe <http://ziarulnational.md/dupa-esuarea-novorusiei-moscova-lanseaza-planul-b-urmatoarea-tinta-este-r-moldova-suntem-in-mare-pericol/> (accesat: 18.09.2015); Vladimir Socor *despre proiectul Novorusia, Republica Moldova și România*, pe <http://independent.md/vladimir-socor-despre-proiectul-novorusia-republica-moldova-si-romania/#.VfzISrntmko> (accesat: 18.09.2015); *Oazu Nantoi: Militarii ruși ar fi putut ieși la frontiera cu România, dar proiectul „Novorusia” a eșuat*, pe <http://unimedia.info/stiri/video-oazu-nantoi-militarii-rusi-ar-fi-putut-iesi-la-frontiera-cu-romania--dar-proiectul-novorusia-a-esuat-85878.html> (accesat: 18.09.2015).

³ Mihai Țurcanu, *Republica Moldova și opțiunile de securitate în urma noilor provocări la adresa securității regionale*, în *Revista Militară. Studii de securitate și apărare*, 2014, nr. 1 (11), p. 39., pe http://www.academy.army.md/wp-content/uploads/2014/09/rm_111_2014.pdf (accesat: 18.09.2015).

⁴ *Semnarea și ratificarea Acordului de Asociere Republica Moldova – UE*, pe <http://www.promis.md/evenimente/acordul-asociere-ue/> (accesat: 18.09.2015).

⁵ Reuniunea de soluționare a diferendului transnistrean preconizată pentru 17–18 iulie 2014 a fost amânată la solicitarea Federației Ruse, care a motivat că „nu vede nici un motiv să fie organizate negocieri de dragul negocierilor”. Vezi: *Reglementarea transnistreană în impas*, pe <http://infoeuropa.md/files/reglementarea-transnistreana-in-impas.pdf> (accesat: 18.09.2015).